

Ättsvårigheter hos barn som föds för tidigt

- erfarenheter av utredning och behandling på Folke Bernadotte regionhabilitering (FBH) i Uppsala.

Marie Karpmyr, dietist
 Maria Törnhage, logoped

REGION UPPSALA

Folke Bernadotte Regionhabilitering, FBH

- Är en del av Akademiska barnsjukhuset
- Nära samarbete med Uppsala universitet

- Vi träffar barn och ungdomar (0-18 år) med neuropediatrika frågeställningar kring:
 - cerebral pares (CP),
 - epilepsi,
 - ättsvårigheter,
 - ovanliga missbildningssyndrom,
 - förvärvade hjärnskador,
 - Inlärningssvårigheter,
 - neuromuskulära sjukdomar

Matlaget på FBH

- Tvärprofessionellt
- Tar emot remisser från hela Sverige
- En utrednings- och behandlingsperiod varar mellan 3-10 dagar
- Barnen bor med sina familjer på FBH, Ronald McDonald hus eller patienthotell i närheten. Eller hemma om de bor inom rimligt pendlingsavstånd.

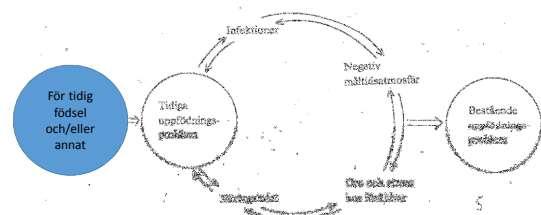
För tidigt födda och ättsvårigheter

Ätutveckling

- Amning – flytande
- Flaska
- Purékost – slät
- Purékost – med bitar
- Mjuka bitar – (BLW)
- Tuggbart – lättsmält
- Tuggbart – fast/hårt
- Blandad mat i olika konsistenser

Ättsvårigheter – Den onda cirkeln

Bedömning och behandling i Matlaget

Barn och deras föräldrar och ev syskon träffar teamet:

Bedömning och behandling sker parallellt i måltider, lekstunder, läkarundersökning samt i samtal med föräldrarna.

Logopedens roll i Matlaget

Måltider 1-3 gånger per dag

Bedömning och behandling sker under måltid samt vid det efterföljande reflekterande samtalet

Bedömning görs av barnets förutsättningar att äta

Motorik
Sensorik
Beteende

Hjälper föräldrarna att justera konsistens, portionsmängder, hjälpmedel, förhållningssätt mm

Coachar föräldrarna till ett bra tilltal och samspel

Det komplicerade samspelet mellan motorik och sensorik

Hur maten känns i munnen (ser ut, smakar, luktar) styr vad barnet gör med den

Istället för att äta: hamstrar maten i kinden, spottar ut, pratar med mat i munnen

Barnet dricker hellre än äter, dreglar inte

Ätovilja

Barnets *tolkning* av någon aspekt av maten (taktilt, smak, lukt, visuellt) är annorlunda och maten upplevs som obehaglig

Barnet *undviker* beröringen av napp, sked, mat

Barnet kväljer/kräks av vissa konsistenser

Tunga och munslimhinna är rikt innerverad motoriskt och sensoriskt;

Överlevnadsreflexer för att snabbt kunna bli av med sådant som kan vara farligt att svälja.

Ätovilja påverkar beteendet

Motorisk oro

Kommer till bordet i omgångar

Drar med den vuxne i samtal

Tittar på annat i rummet eller utanför

Fantiserar

Barnet kopplar bort blicken, tar inte ögonkontakt

Är provocerande, kastar

Trotsig, testar gränser, startar konflikt

Vägrar att ta emot mat/ bli matad

Kan äta själv, men vill inte

Vanliga föräldreaktioner

Hakar på barnets prat, går i spinn med barnet

Matar, även äldre barn

Matar med nappflaska när barnet halvsover

Ber, hotar, diskuterar, förklarar, ställer ultimatum, gör avtal etc.

Matar och/eller erbjuder mat i tid och otid

Använder distraktion i måltiden (leksaker, böcker, TV, läsplatta, mobil)

Ger upp, negligerar, låter barnet sköta sig självt

Tvingar barnet att äta

Fallbeskrivning: pojke för tidigt född / ätsvårigheter

- Född i vecka 24 + 4, födelsevikt 684 gram. BPD samt IVH grad 2. Misstänkt PVL.
- Respiratorvårdad och sondmatad
- Nasogastrisk sond från födseln- 39 veckor
- Bröstmjolk samt Pre nan i sonden
- Åt bra från flaska de första 3 mån
- Därefter började han neka, ville inte ha, intaget minskade
- Föräldrarna trugade-tvingade
- Nasogastrisk sond igen, ännu sämre med flaskan

Fall, forts

- Mycket kräkningar, kväljde lätt
- Svårt med tandborstning
- Provade att introducera smakportioner vid ca 6 mån ålder, inget intresse
- Vid 1 års ålder fortfarande mycket kräkningar, pappa började jobba
- Familjen blev isolerad pga alla kräkningar
- Vid ca 1,5 års ålder lite ökat intresse för att äta mat i bitar, plockade med mat och spottade ut
- Familjen hade stöd av dietist, logoped och läkare på hemorten men det räckte inte till

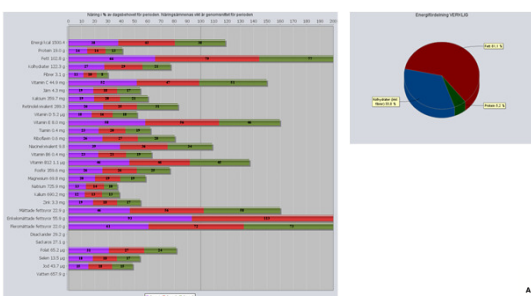
Fall, forts

- De sökte hjälp utomlands; No-tube i Graz Österrike. Sondavvänjning
- Drog ner till 50% sondmat, aptiten ökade men svårt att få i sig tillräckliga mängder av den mat han själv var intresserad av
- Provade istället att öka på dryck i flaska, målet var två flaskor per dag
- Klarade det men åt inget annat, sonden togs bort under sommaren
- Började hos dagmamma september, blev kort därefter förkyld, åt allt sämre och fick sätta ny sond i oktober då han blev uttorkad

Fall, forts

- Remiss FBH –
- 3 dagars konsultationsbedömning i december 2017, 2 år 8 mån
 - Fin tillväxt
 - Högt energiintag, högt fettintag (berikning av Calogen i Resource Minimax)
 - Lågt proteinintag
 - Lågt intag av vitaminer och mineraler

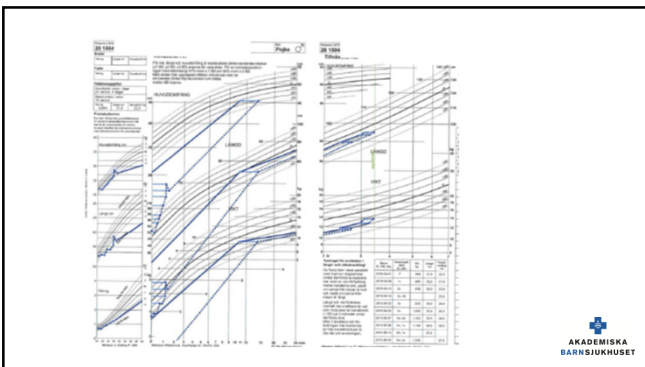
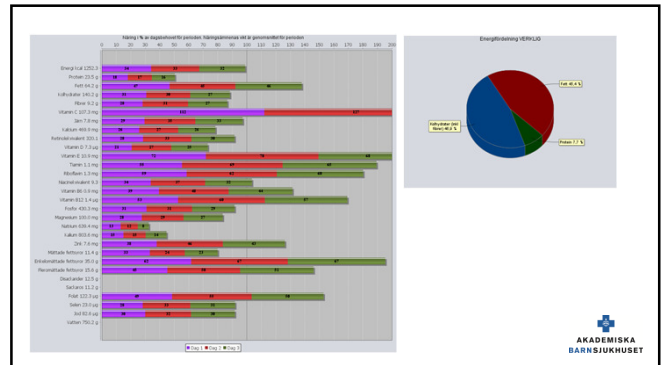
Fall, forts

- Fint intresse för ätbart
- Mycket känslig sensoriskt, lätt att kvälja och kräkas
- Svårt att svälja ner mat i viss mängd och konsistens
- Lättast är slät och jämn krämliknande konsistens och även tuggbart som smälter i munnen som t ex kex
- Bearbetar fint rent motoriskt men spottar ut det mesta

Fall, forts

- Vi rekommenderade en gastrostomi då läget var skört och vi bedömde att det skulle ta lång tid för X att lära sig äta tillräckliga mängder via munnen
- Gastrostomi: sommaren 2017, 3 år 3 mån
- Förskölestart: augusti 2017
- Behandlingsperiod på FBH aug 2017, 3 år 4 mån
- Nuläge: börjat kunna svälja ner mer, jobbar vidare med det

Ett erbjudande förhållningssätt

- Den vuxne är modell, visar och pratar om vad man gör
- Barnet behöver utrymme att själv närma sig det ät- och drickbara
- Erbjuda och locka, undvika att uppmana och truga
- Undvika alla frågor som kan besvaras med "nej"

Ett vägledande tilltal

Hjälper barnet (våga) hålla fokus på det ät- och drickbara

Korta konkreta meningar om det som händer precis här och nu:

- Vad upplever vi?
- Vad gör vi?

Kommentera även det barnet gör och upplever

The SOS

Sequential Oral Sensory - Approach to feeding

Kay A Toomey, PhD (Pediatric Psychologist)
Erin S Ross, PhD, CCC-SLP (Neonatal and Pediatric Speech Pathologist)

Barn som kräks

Oftast orsakat av: förkylning, stress, hosta, lek, aktivitet, "framkallar", kväljningar av sensoriska intryck
Sällan orsakat av maten – men det är maten som kräks upp...

Svårt att få till ett tillräckligt energiintag.
Familjerna påverkas, undviker situationer som riskerar att ge en kräkning.

Barn som kräks, forts

Stressen – obehag hos barnet? Föräldern? Omgivning? Tvätt, städ, mm

Magen – förstoppning? långsam magsäckstömning? motilitetsrubbnig?

Maten – för högt fettintag? Helprotein vs hydrolysat/aminosyror?, fibrer? för stor volym? för långsam matningshastighet? för snabb matningshastighet? Mixad mat?

Sondmatsupplägg

Vad – sondmat och/eller mixad mat? Typ av sondmat?
Volym – hur fördela?
Tid – när på dygnet?
Timing – mat via munnen?
Flödet – barnets, förskolans, familjens
Administration – spruta vs pump

Sondavvänjning

För vems skull?

Fördelar

Nackdelar

Allt annat i barnet liv...

Ätandet EN del av barnets liv

Kommunikation och samspel

Lek och inläring

Motorik

Andra medicinska problem

Vanliga myter om ätande

Barn äter när de är tillräckligt hungriga, barn i Sverige svälter inte

När barn börjar på förskolan och ser andra barn äta kommer barnet börja äta

När barnet får syskon kommer barnet börja äta

Alla barn krånglar med maten mer eller mindre. Det går över. Ta det lugnt - vänta och se

Varningssignaler

Tillväxtkurvan
Ork/energinivå – barn och (föräldrar)
Utveckling
Stort sömnbehov
Förstoppning
Diarréer
Kräkningar

Varningssignaler

Mat på natten
Icke åldersadekvat mat
Långa måltider
Mat ofta/hela tiden
Mat på andra platser än vid matbordet
Stress i samband med måltider
Föräldrar som inte jobbar alls eller kortare dagar för att mata barnet

När kommer barnet att äta?

- Det är ALDRIG en quick-fix att lösa
- Det går inte att förutse en ålder eller ett tidsperspektiv på NÄR/OM barnet kan äta eller VAD som kommer att fungera

Boktips

Varsågod - Handbok för föräldrar till barn med ätproblem av Ingall Ek och Elisabeth Uhlén-Nordin

Tre perspektiv på ätovilja av Ingall Ek och Anna Ås

Finns att beställa via Akademiskas hemsida.

Sök på FBH och Akademiska. [Länk till Böcker till försäljning.](#)

När ditt barn inte äter av Kajsa Lamm Laurin

Första hjälpen vid matbordet: om barns matkrångel, näringsbehov och smakfavoriter av Sara Ask

Tack för oss!

